

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Dandserinden", i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 125. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm04-shoot-idm140348531954192/facsimile.pdf> (tilgået 10. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

Charles' kærlighed, der ender med deres forening (270.8), og 3. Sang om deres adskillelse og død. Således er 2. Sang og kærligheden en akse, hvormod alt drejer sig, og hendes »fald« er begyndelsen til enden. Fortællerens kommentarer og selve fortællingen hænger næje sammen, idet han reflekterer over det skete eller over det, som skal til at ske, for eksempel reflekterer fortællerens over syndefaldet (251-255) før Diones egentlige erotiske »fald« (267).

Versemålet, der stammer fra Italien, kaldes *ottave rime* og indeholder otte linier i femfodede jambér: $\textcircumflex{\text{u}}/\textcircumflex{\text{u}}/\textcircumflex{\text{u}}/\textcircumflex{\text{u}}/\textcircumflex{\text{u}}$, hvor enderimene normalt har regelmæssig rækkefølge: abababCC; CC altid med kvindelig udgang. Ludovico Ariosto's (1474-1533) *Orlando furioso* (1516; se stanze 25.4) er et klassisk eksempel på benyttelse af ottave rime. Men Paludan-Müllers forbilleder har nærmere været Lord Byrons regelbrydende ottaver i *Don Juan*, hvor jamberne ikke altid følger skemaet, hvor enderimi frit er byttet om, og hvor ottavens to sidste linier ikke altid har kvindelig udgang. Rimene i *Dandserinden* synes heller ikke altid lige rene eller gode, hvilket fysikeren H.C. Ørsted (1777-1851) gav udtryk for i et privat brev til Paludan-Müller. Ørsted anså det for en frækhed at rime »Phantasie med »vandre vi« (137), fordi det sidste er sammensat af to ord. Afvigelserne skydes ikke, at Paludan-Müller manglede talent, for uregelmæssigheden illustrerer på glimrende måde overenstemmelsen mellem det fortvivlede indhold og formens forvirringer – eller som Ørsted udtrykte det: »Stilen dissonerer, men desmod consonnerer ret vel med Tan-kedissonansen« (kap. VIII).

Det splittede og disharmoniske gennemtrænger ligeledes rytmen, der det ene øjeblik lyder smuk og melodisk, i for eksempel Diones sang ved harpen (65-68), for straks efter at blive skærende i de satiriske partier. Georg Brandes karakteriserer skiftet meget præcist med billede af en svane, der afbryder sin kongelige sejlen ved at vende enden i vejet som en and (Fr. Paludan-Müller, II, i *Samlede Skrifter*, II, s. 169). Rytmen understøttes af en anden hyppigt anvendt figur, nemlig gentagelsen og opremsningen; prøv at sammenstille de smukke sætninger: »Du stille, stolte, stræterige Stjerne« (103.8) og »Den brister – alting bristed' da den brast« (392.8) med den ironiske, tunge opremsning: »Caput er Kjolen, Vesten, Stovlen, Hatten/ Caput er Kjærlighed med hele Klattern« (207-8). Ligeledes anvendes den for romantismen meget typiske antitez til at illustrere følelsen af

splitelse, for eksempel beskrives kærligheden således: »I dine Lærker først til Frihed kaldt« (180.4) og »Selv Paradis og Paradisets Slange« (180.6).

Ordvalget understreger det romantistiske, idet de for datiden tale-sprøgsprægede, uaristendige, irreligiøse og lavkomiske ord står i skarp modsætning til de højtidelige, lærde og forfinede; for eksempel: »Man monstrarer under Latter Byens Tøses« (329.5) overfor det poetiske »Guds Klædebøn, som boit hans Billed kaster« (341.1). Paludan-Müllers sprog virkede overraskende moderne i trediverne, fordi han anvendte ord og udtryk, der ikke fandtes hos andre digtere, og blandede lav- og højsil. Det giver størst effekt, når fortælleren ironisk springer direkte fra lavkomiske til højtidelige, arkaiserende ord, for eksempel i sætningen: »Ivor Liigtorn stødes paa den froste Tilje« (5.6). Men de mange fremmedord virker studentikos og røber den unge forfatter.

Lysmetaforer og natursymboler anvendes hyppigt gennem hele værket som fortællerens kommentarer til fortællingen; mørke er således negativt, idet det associerer til uorden i det jordiske/horisontale plan, mens lys er positivt og associerer til orden i det overjordiske/vertikale plan (stjerneerne). Den alts for håndgræbelige elskov *må* da foregå i »mørkes». Således advarer fortælleren om fremtiden eller tager afstand fra Diones handlinger: »En dunkel Lok om henedes Øie bører –/ Saadan om Nattens Stjerne Skyggen svever« (44.7-8). Ligefedes senker mørket sig bugstaveligt lige for Diones og Charles' »Brudeseng«: »Men *rundt* om dem de lette Skyggers Rige/ Nu hersker med sin underfulde Magt;/ Med Dunkelhedens Næt er Alt belagt;/ Og Lysets Straaler nu tilbage vige« (268.1-4). På samme måde viger lyset lige for Diones død, således at læseren aner det forestående endeligt, og man må tvivle på, om hun kommer i himlen: »Dog Glands og Lys ved disse Ord forsvinder./ Og dunkle Skygger dække Himlen til« (406.1-2). Ordet »dunkel«, der forekommer i alle ovenstående citater og mange gange i *Dandserinden*, er karakteristisk nok et af romantismens nøgleord.

Fortælleren kan kaldes teknikkens mester i *Dandserinden*, fordi han med alle midler understreger sit splittede sind og tvinger læseren til næsten fysisk – at opleve disharmonien. Kort sagt, der spilles på samtlige tangenter.